

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Београд
412-57/2022

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 30514 датум: 7. децембар 2022. год.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети
Полицијској управи у Ужицу

Београд, децембар 2022. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Одбор за људска права Ваљево и Кликактив – Центар за развој социјалних политика.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међ. уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен у "Сл. гласнику РС", бр. 82/22.

1.2. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВЕ	Полицијска управа у Ужицу – седиште ПУ, полицијске станице Ариље, Пожега, Косјерић и Бајина Башта и Полицијска испостава Златибор Окружни затвор у Ужицу – Одељење притвора
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	27. и 28. септембар 2022. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТЕ	Тематска посета
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поштовања заштитних мера од злостављања и услова у просторијама за задржавање
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посете су биле ненајављене
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Одбор за људска права Ваљево
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i> Чланови тима: Маја Јовић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i> Саша Алексић, <i>Одбор за људска права Ваљево</i> Анђелка Гентић, <i>Одбор за људска права Ваљево</i>

1.3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски и заводски службеници, као и руководства посећених установа, су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили остваривање мандата НПМ. Члановима тима пружене су све тражене информације, омогућен обилазак и фотографисање просторија за задржавање, ненадзирани разговори са лицима лишеним слободе по избору чланова тима и увид у и фотокопирање затражене документације.

1.4. ТОК ПОСЕТЕ

Пре посете ПУ Ужице, тим НПМ је 27. септембра у ОЗ Ужице обавио разговоре са 10 притвореника, укључујући и две притворенице, који су се у дану посете налазили у Заводу, обишао просторије које се користе за смештај задржаних лица и од заводских служби прибавио додатне информације од значаја за предмет овог извештаја. Потом је НПМ, подељен у два подтима, истог дана посетио полицијске станице Ариље и Пожега, а током ноћи Полицијску станицу Косјерић и Полицијску испоставу Златибор. Наредног дана, 28. септембра, подтимови НПМ су посетили седиште ПУ Ужице и Полицијску станицу Бајина Башта. У посећеним организационим јединицама полиције, НПМ је од полицијских службеника прибавио информације о начину поступања према задржаним лицима, извршио увид у документацију о задржавању и обишао просторије за задржавање. Другог дана НПМ је обавио и разговор са једним лицем задржаним у кривичном поступку које се налазило у ОЗ Ужице.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

Током ових посета, НПМ је контролисао начин остваривања основних права задржаних лица, која су у исто време заштитне мере од злостављања – права на приступ лекару и адвокату и да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу, као и начин на који се задржана лица обавештавају о својим правима. Истовремено, НПМ је проверавао и да ли су просторије за задржавање у складу са прописаним условима, односно важећим стандардима.

2.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Полицијски службеници навели су да се лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом им се, одмах по довођењу у станицу, уручује писано обавештење о правима. Када се лицу одреди задржавање, уручује му се примерак обавештења о правима задржаног лица. У ситуацијама када лице одбије да потпише обавештење о правима то се констатује на самом обавештењу.

У предметима о задржавању у које је тим НПМ остварио увид, налазила су се обавештења о правима доведених и задржаних лица која су била потписана или је био наведен податак да је лице одбило да их потпише. Ипак, у више предмета задржавања у кривичним поступцима које су одредиле разне полицијске станице писмени формулар – обавештење о правима није одговарајући, јер садржи информације из члана 294. Законика о кривичном поступку, који уређује поступак задржавања лица, али не и листу права задржаног.

1.

УТВРЂЕНО

У ПУ Ужице и полицијским станицама у њеном саставу за писмено обавештавање лица задржаних у кривичном поступку о њиховим правима се користи неодговарајући формулар – обавештење.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободе уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.⁴

ЦПТ препоручује српским властима да предузму кораке како би се обезбедило да без одлагања осигурају да сва лица која је полиција задржала буду у потпуности обавештена о својим основним правима од самог почетка њиховог лишавања слободе (то јест, од тренутка када су дужна да остану у полицији). То би требало осигурати пружањем јасних усмених информација на самом почетку, које би се допуњавале што је пре могуће (то јест, одмах по њиховом доласку у полицијске просторије) давањем писменог обрасца у којем би се њихова права директно приказивала. Даље, Комитет такође препоручује да се различите верзије

⁴ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 44.

информативних листова обједине и стандардизују и да увек садрже право притвореног лица да обавести трећу страну и да приступи лекару како је наведено у члану 69. ЗКП.⁵

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то:

1. да буде обавештено о разлозима задржавања;
2. да буде поучено да није дужно ништа да изјави, а да све што изјави може бити у законом прописаном поступку употребљено против њега као доказ;
3. на браниоца по свом избору, да неометано обави разговор са браниоцем, да бранилац присуствује његовом саслушању;
4. да буде обавештено да ће се бранилац одредити по службеној дужности, ако га само не изабере, када је то законом обавезно;
5. да се о времену и месту задржавања обавести лице по његовом избору, дипломатско конзуларни представник државе чији је држављанин или представник одговарајуће међународне организације ако је лице избеглица или лице без држављанства;
6. да се без одлагања о задржавању обавести лице или орган старатељства ако је потребно обезбедити заштиту или старање о детету или другим лицима о којима се стара задржано лице;
7. да неометано контактира са дипломатско конзуларним представником своје државе, односно представником одговарајуће међународне организације;
8. да га прегледа лекар;
9. на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор;
10. да покрене поступак пред надлежним полицијским или правосудним органима ради испитивања законитости задржавања или надокнаде штете.

Полицијски службеник ће задржаном лицу уручити писано обавештење из става 1. овог члана.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.⁶

ПРЕПОРУКА

ПУ Ужице и полицијске станице у њеном саставу ће свим лицима која су задржана у кривичном поступку уручивати писмена обавештења о правима задржаних лица, односно образац у ком ће бити наведена права задржаног из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима.

Предмети су садржали и решења о задржавању, са поуком о праву на жалбу и потписима задржаних лица којима су потврдили њихов пријем. Уочено је и да се решења о задржавању, као и писмена обавештења о правима, уручују лицима убрзо по довођењу у полицијску станицу. Ипак, задржаним лицима се не омогућава у свим посећеним полицијским станицама да ову документацију држе код себе током трајања задржавања. Након упознавања лица са садржином докумената, они се одлажу са привремено одузетим предметима и уручују им се по истеку задржавања. Задржано лице које је затечено у ОЗ Ужице је држало код себе документацију у вези са његовим задржавањем и према службеним наводима лицима која током задржавања бораве у Заводу, а то су лица задржана у кривичном поступку, се и иначе омогућава да ову документацију држе код себе.

⁵ Србија: Посета ЦПТ 2021, ЦПТ/Инф (2022) 03, пар. 38.

⁶ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19 и 93/22), чл. 29.

2.

УТВРЂЕНО

У више посећених полицијских станица задржаним лицима се не омогућава да документацију која се односи на задржавање (решење, обавештење о правима и сл.) држе код себе током задржавања.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободе уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције **одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права**. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.⁷

Као део свог превентивног мандата, ЦПТ је доследно наглашавао важност три процесне гаранције, а то су: право на приступ адвокату, право на приступ лекару и право да се о чињеници притвора обавести рођак или друго треће лица по сопственом избору. Ово претпоставља да се лица лишена слободе уредно информишу о овим правима, како усмено по привођењу, тако и, што је пре могуће, писмено (нпр. путем „писма о правима“ или другог документа којим се утврђују права лица у полицијском притвору), на језику који разумеју.⁸

ЦПТ препоручује српским властима да предузму кораке како би се обезбедило да без одлагања осигурају да сва лица која је полиција задржала буду у потпуности обавештена о својим основним правима од самог почетка њиховог лишавања слободе (то јест, од тренутка када су дужна да остану у полицији). То би требало осигурати пружањем јасних усмених информација на самом почетку, које би се допуњавале што је пре могуће (то јест, одмах по њиховом доласку у полицијске просторије) **давањем писменог обрасца у којем би се њихова права директно приказивала**. Даље, Комитет такође препоручује да се различите верзије информативних листова обједине и стандардизују и да увек садрже право притвореног лица да обавести трећу страну и да приступи лекару како је наведено у члану 69. ЗКП.⁹

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима...

...

Полицијски службеник ће задржаном лицу **уручити писано обавештење** из става 1. овог члана.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.

Полицијски службеник који врши задржавање лица, пре смештаја лица у просторију за задржавање **уручује обавештење о његовим правима**.

О привремено одузетим и враћеним предметима од лица које се задржава, сачињава се потврда о привремено одузетим и враћеним предметима и издаје се лицу, коју потписује приликом одузимања, односно враћања предмета. Ако лице одбије да потпише потврду, полицијски службеник ће о томе сачинити белешку на потврди.

⁷ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, пар. 44.

⁸ Стандарди ЦПТ: Спречавање полицијске тортуре и других облика злостављања – осврт на добре праксе и нове приступе, ЦПТ/Инф (2019) 9, пар. 66.

⁹ Србија: Посета 2021, пар. 38.

Предмети који се по одредбама закона морају привремено одузети у прекршајном или кривичном поступку, не враћају се задржаном лицу. За ове предмете полицијски службеник сачињава потврду о привремено одузетим предметима и даље са њима поступа у складу са законом.

Примерак потврде из ст. 2. или 3. овог члана, предаје се задржаном лицу.¹⁰

ПРЕПОРУКА

ПУ Ужице и полицијске станице у њеном саставу ће задржаним лицима омогућити да документацију у вези са задржавањем држе код себе током трајања задржавања, уколико то желе.

У складу са препорукама НПМ, као и Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ), формулари записника о задржавањима су унапређени и садрже више информација о поступању према задржаном лицу и остваривању његових права током трајања задржавања, о чему ће бити речи у наредним поглављима. Према службеним наводима, записници се по истеку задржавања уручују задржаним лицима и понуди им се да их потпишу. Ипак, у више записника која су лица одбила да потпишу нису наведени разлози које је задржано лице за то дало, иако нови формулари записника предвиђају бележење наведеног.

У предметима задржавања у кривичном поступку који су се налазили у полицијским станицама НПМ није пронашао записнике о задржавању, већ су се они налазили међу документацијом о задржавању која се чува у седишту ПУ Ужице. Како је то тиму НПМ објашњено, будући да лица задржана у кривичном поступку бораве у ОЗ Ужице, седиште ПУ преузима вођење записника. Ипак, ови записници се у више случајева нису уручивали задржаним лицима. Према службеним наводима, до овога долази због чињенице да се лице из ОЗ Ужице води у суд па најчешће поново враћа у ОЗ Ужице на извршење мере притвора или како би се пустило на слободу, односно лице се не враћа у полицијску станицу.

Записници о задржавању садрже значајне информације о току задржавања и остваривању права лица током трајања задржавања. Подаци из записника служе и за проверу каснијих евентуалних примедби на услове задржавања и поступање полицијских службеника, па би зато задржаном лицу требало омогућити да оствари увид у записник и изнесе евентуалне примедбе на информације које се у њему налазе.

3.

УТВРЂЕНО

У ПУ Ужице записници о задржавању лица у кривичном поступку се не уручују задржаном лицу по истеку задржавања.

У записницима о задржавању, по свим законским основама, које су задржана лица одбила да потпишу нису у свим случајевима забележени разлози које је за то изнело лице.

¹⁰ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 29. и чл. 33. ст. 1. т. 7 и ст. 2 – 4.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), **требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје.** Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.¹¹

О задржавању лица полицијски службеник сачињава записник о задржавању лица, који садржи податке прописане у члану 111. овог правилника.

Записник о задржавању лица потписује полицијски службеник који је лице задржао и задржано лице.

Примерак записника се уручује задржаном лицу.

Ако задржано лице одбије да прими примерак записника или одбије да га потпише, полицијски службеник ће о томе сачинити забелешку на записнику.

Записник о задржавању лица садржи: 1) личне податке задржаног лица (име, презиме, адресу, јединствени матични број грађана); 2) време почетка задржавања; 3) правни основ за задржавање; 4) податке о начину упознавања лица за разлозима задржавања и његовим правима; 5) податке о оствареним правима задржаног лица; 6) податке о обавештавању чланова породице, других лица и надлежних органа о задржавању лица; 7) податке о довођењу задржаног лица надлежном органу; 8) податке о видљивим телесним повредама, другим сазнањима о здравственом стању и пруженој медицинској помоћи задржаном лицу; 9) податке о привремено одузетим предметима погодним за напад, повређивање или самоповређивање; 10) податке о времену и разлозима напуштања и повратка лица у просторије за задржавање; 11) време престанка задржавања; 12) потпис задржаног лица и полицијског службеника који спроводи задржавање.¹²

ПРЕПОРУКА

ПУ Ужице и полицијске станице у њеном саставу ће записнике о задржавању лица у кривичном поступку уручивати задржаним лицима по истеку задржавања.

По истеку задржавања, по свим законским основима, задржаном лицу ће се понудити да потпише записник. Уколико лице то одбије, о томе ће се сачинити забелешка на записнику, уз навођење разлога које је лице за то дало.

Записници о задржавањима у кривичном поступку не садрже ни информације о обиласцима и обедовању лица током трајања задржавања, с обзиром да је наведено препуштено припадницима Службе за обезбеђење ОЗ Ужице, односно полицијски службеници не врше непосредан надзор над задржаним лицем током његовог боравка у ОЗ Ужице, што је интерни договор две установе – Полицијске управе и Окружног

¹¹ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, ЦПТ/Инф (92) 3, пар. 40.

¹² Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 38. и чл. 111.

затвора. Служба за обезбеђење Завода води интерну књигу обилазака задржаног лица, уколико је лице само у спаваоници, из које се види да су обиласци учестали.

Жалбе против одлука о задржавању по правилу подносе браниоци у кривичном поступку, и то најчешће они постављени по службеној дужности. Ове жалбе одмах, са комплетним списима предмета задржавања, полицијски службеници односе у надлежни суд. У овој години је било 5 жалби, које су све одбијене као неосноване.

У седишту ПУ Ужице се води обједињена евиденција о задржавањима у кривичном поступку, у коју се уписују име задржаног лица, почетак и крај задржавања, ко је одредио задржавање, законски основ и предузете мере по истеку задржавања. Према овој евиденцији, од почетка године до дана посете је било 76 задржавања у кривичном поступку.

Притворена лица са којима је НПМ обавио разговоре су навела да су добијала одлуке о задржавању и да су им уручивана писмена обавештења о правима. Задржано лице са којим је тим НПМ обавио разговор у ОЗ Ужице је код себе држало ову документацију.¹³ Притворена лица која су била задржана у кривичном поступку су потврдила да им по истеку задржавања није уручен записник.

2.2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Према наводима полицијских службеника, доведеним и/или задржаним лицима се омогућава да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу тако што сами обаве телефонски позив са службеног или личног телефона у присуству полицијских службеника или полицијски службеници обаве позив на број телефона који им лице да и о томе дају повратну информацију доведеном/задржаном лицу.

Формулар електронског записника о задржавању је унапређен, тако да сада омогућава потпунији унос потребних података у вези са остваривањем права задржаних да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу. Када задржана лица желе да остваре ово право, у записнике се уносе подаци о томе да је лице желело да обавести блиску особу и коју, као и да ли је та особа обавештена и када.

У неколико случајева задржавања које је тим НПМ прегледао у седишту ПУ, по разним законским основима, је уписано да је о задржавању лица обавештен бранилац. **НПМ скреће пажњу на чињеницу да је овде реч о два различита права: праву доведених и задржаних лица да обавесте о томе члана породице или другу блиску особу и праву на приступ браниоцу, те да је потребно да се одвојено евидентирају.**

Притвореници и задржано лице са којима је тим НПМ обавио разговоре су навели да су имали могућност да о задржавању обавесте блиску особу по избору.

2.3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Свим лицима која је потребно задржати се понуди лекарски преглед, који се обавља у локалном дому здравља или се позива Служба хитне медицинске помоћи. У случају теже алкохолисаности или повреда, лекар даје оцену да ли су лица здравствено способна за задржавање. У записнике се уписује уколико је задржано лице одбило

---

¹³ С тиме што му је уручен погрешан формулар обавештења о правима, о чему је било више речи раније.

понуђени лекарски преглед. Догађало се и да због одбијања прегледа лица у алкохолисаном стању лекар није био у могућности да оцени његову способност за задржавање, због чега задржавање није ни спроведено.

Полицијски службеници наводе да лекарским прегледима присуствују искључиво на захтев лекара, а записник о задржавању је и у овом погледу унапређен, па сада омогућава унос и информација о томе "да ли је службено лице присуствовало лекарском прегледу" и "разлог присуствовања".

У записнику о задржавању у ПС Бајина Башта као разлог присуствовања је наведено "одређена мера задржавања", што свакако није разлог за присуствовање полицијских службеника лекарским прегледима, будући да је то дозвољено само на захтев лекара из безбедносних разлога. С тим у вези, полицијски службеници су навели да они редовно присуствују прегледима лекара јер то захтева лекар. **НПМ указује да присуство полицијских службеника лекарским прегледима никако не би требало да буде правило, већ изузетак, до којег долази уколико постоје нарочити безбедносни разлози који указују на ту потребу. Сама чињеница да се обавља лекарски преглед задржаног лица није довољан разлог да се наруши приватност његовог прегледа, већ је потребно да у конкретном случају постоје овакви безбедносни разлози, на које ће полицијски службеници упозорити лекара како би донео одлуку о присуству немедицинског особља лекарском прегледу. Уколико лекар затражи да полицијски службеници присуствују лекарском прегледу задржаног лица, прегледу би требало да присуствују службеници истог пола ког је и лице које се прегледа и то тако да не могу да чују разговор између лекара и лица, а присуство лекарским прегледима и разлоге за то полицијски службеници би требало да писмено констатују.**

Међу документацијом о задржавању углавном није пронађена здравствена документација задржаних лица. У појединим случајевима у ПИ Златибор је указано полицијским службеницима да се ради о приватним подацима задржаног лица и да је потребно да обезбеде да здравствена документација не стоји међу документацијом о задржавању, већ да она по обављеном лекарском прегледу остаје код задржаног лица које је прегледано.

Уколико лице има потребу за лекаром током трајања задржавања, обично се позива Служба хитне медицинске помоћи, која у просторијама за задржавање обавља преглед, а подаци о овим прегледима, рачунајући и присуство полицијских службеника прегледима и разлози за то, се уписују у записнике о задржавању.

Притворена лица која су претходно била задржана су тиму НПМ навела да нису имала потребу за лекарским прегледом током трајања задржавања. Један притвореник је навео да је имао лекарски прегледи да су прегледу присуствовали полицијски службеници, што је и евидентирано у записнику. Задржано лице које је затечено у ОЗ Ужице није имао потребу за лекаром.

2.4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

Лицима лишеним слободе се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позову браниоца по свом избору или им се у случају обавезне одбране одређује бранилац по службеној дужности, позивањем Кол центра адвокатске коморе. Наведено је потврђено увидом у решења о задржавању и записнике о задржавању лица.

Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са правилима безбедности саобраћаја по правилу не желе да ангажују браниоца, а сва лица задржана у кривичном поступку су имала или изабраног браниоца или им је постављен бранилац по службеној дужности.

НПМ констатује да су и у овом делу унапређени формулари записника о задржавању. Записници који су сачињени почев од августа месеца текуће године садрже поља у које је потребно убележити податке о томе да ли је бранилац ангажован и његово име и презиме и о временима када је контактиран, када је приступио задржаном лицу и када је обавио разговор са лицем. На овај начин, Министарство унутрашњих послова је поступило по препоруци НПМ да се унапреде постојеће електронске евиденције - "Евиденције о доведеним и задржаним лицима".¹⁴

НПМ похваљује чињеницу да је поступајући по препорукама НПМ, Министарство унутрашњих послова предузело мере ради унапређења начина на који се евидентира остваривање права задржаних лица на приступ браниоцу, тако што је обезбедило техничке услове за потпунији унос и јаснији преглед свих података у евиденцији који су од значаја за остваривање овог права. Међутим, НПМ је уочио да у више записника о задржавању у кривичном поступку, где је одбрана обавезна, нису била попуњена сва поља, односно унети сви подаци. У појединим предметима, уз одсуство података о приступу задржаног лица браниоцу, није било ни потписа браниоца на решењу о задржавању. **НПМ скреће пажњу на потребу да се записници о задржавању уредно воде и да садрже потпун приказ поступања према задржаном лицу током трајања задржавања, укључујући и податке од значаја за приступ задржаног лица браниоцу. Како је то НПМ више пута до сада истицао, уредно вођење евиденција доприноси добром управљању, представља једну од гаранција заштите основних права лица и помаже у оптимизацији управљања подацима.**

4.

УТВРЂЕНО

У ПУ Ужице записници о задржавању лица углавном не садрже податке од значаја за остваривање права задржаних лица на приступ браниоцу.

РАЗЛОЗИ

*ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; **када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили**; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје. Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.¹⁵*

¹⁴ Препорука НПМ бр. 4110-44/21 од 7. априла 2021. год.

¹⁵ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 40.

ЦПТ препоручује српским властима да предузму мере како би осигурале да записници о задржавању неке особе пружају потпун и тачан приказ свих значајних догађаја који се дешавају током притвореног лица у полицијском притвору. Нарочито треба водити рачуна да се тачно евидентира време службеног почетка лишавања слободе, време када се контактира адвокат по службеној дужности или приватни адвокат, време када је именовани адвокат званично именован и време када је адвокат заправо присутан у полицијској станици.¹⁶

Записник о задржавању лица садржи: ... податке о оствареним правима задржаног лица.¹⁷

ПРЕПОРУКА

ПУ Ужице и полицијске станице у њеном саставу ће у записнике о задржавању лица уносити све податке од значаја за остваривање права задржаних лица на приступ браниоцу.

Притвореници и задржано лице са којима је тим НППМ обавио разговоре су навели да да су имали браниоца, изабраног или постављеног по службеној дужности, да је адвокат присуствовао саслушању и да су имали могућност да са њим обаве разговор у приватности.

2.5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

2.5.1. ОЗ УЖИЦЕ

Просторија која се у ОЗ Ужице користи за смештај задржаних лица се налази у приземљу објекта, у пролазу између дежурне службе и одељења за смештај осталих лица лишених слободе. Ова просторија се користи и за издвајања осуђених и притворених лица од других затвореника.

просторија за задржавање ОЗ Ужице

¹⁶ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 39.

¹⁷ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 111. т. 5.

Површина просторије је око 12 m². У просторији се налази један кревет ланцима прикован уз зид. Кревет је уздигнут од земље и опремљен је душеком, ћебетом и јастуком. На кревету није затечена постељина, а од службеника је добијена информација да је лица добијају приликом смештања у просторију. Са друге стране зида налази се клупа и један сто. Просторија се греје помоћу радијатора, изнад кога се налази прозор са решеткама који омогућава доток свежег ваздуха. Такође, природна и вештачка светлост су довољне јачине.

Просторија је окречена, није примећена влага и затечена је у задовољавајућем стању у погледу хигијене.

У склопу просторије налази се преграђен санитарни део, површине око 1 m², који се састоји од чувавца и туша. Санитарни уређаји су стари и истрошени и потребно је заменити их. Такође и плочице на зиду санитарног дела, а неколико плочица је отпало. Изван овог дела је постављен лавабо са пијаћом водом.

санитарни део у просторији за
задржавање ОЗ Ужице

5.

УТВРЂЕНО

Санитарни чвор у просторији за задржавање ОЗ Ужице је дотрајао.

РАЗЛОЗИ

Санитарни уређаји треба буду одговарајући да омогуће сваком затворенику вршење природних потреба када год се за тим укаже потреба, и то на чист и пристојан начин. Општи животни услови обухваћени овим правилима, укључујући и оне који се односе на осветљење, проветравање, температуру, санитарне уређаје, исхрану, воду за пиће, боравак на свежем ваздуху и физичке вежбе, личну хигијену, здравствену заштиту и одговарајући лични простор, односе се на све затворенике, без изузетка.¹⁸

Затвореницима се мора омогућити неометано коришћење санитарних просторија које испуњавају хигијенске услове и где је омогућена приватност.¹⁹

Особама у притвору требало би да буде дозвољено да задовољавају своје природне потребе у чистим и пристојним условима, те морају имати одговарајуће погодности за прање.²⁰

Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање.

Многе полицијске притворске просторије које су посетиле делегације ЦПТ-а не испуњавају ове минималне стандарде. Ово је посебно неповољно за особе које се након притвора појављују

¹⁸ Стандардна минимална правила Уједињених нација за поступање са затвореницима, Анекс уз Резолуцију бр. 70/175 Генералне скупштине УН, усвојену 17. децембра 2015. год. (Манделина правила), прав. 15. и 42.

¹⁹ Препорука Рец (2006) 2-рев Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима (Европска затворска правила), прав. 19.3.

²⁰ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

пред судом; превише често се особе изводе пред судију након што су провеле један или више дана у неусловним и прљавим ћелијама, а да нису имале одмор или храну и могућност да се оперу.²¹

Приступ одговарајућем тоалету и одржавање добрих хигијенских стандарда представљају суштинске компоненте хуманог окружења.²²

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- *обезбедити да лица у притвору могу да обаве физиолошке потребе када је неопходно у чистим и пристојним условима, и да тоалет и капацитети за прање буду у добром употребном стању.²³*

ПРЕПОРУКА

ОЗ Ужице ће реновирати санитарни чвор у просторији за задржавање.

Просторија је под видео надзором, који не покрива мокри чвор, али није истакнуто обавештење о видео надзору.

6.

УТВРЂЕНО

У просторији за задржавање у ОЗ Ужице нема обавештења о видео надзору.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ позива надлежне власти у Србији да, у контексту превенције и истраге случајева неадекватног поступања, обратe пажњу на бољу покривеност системима видео надзора, заједно са обезбеђењем заштите снимака и одговарајућом политиком архивирања забележеног/снимљеног материјала.²⁴

За надзор над задржаним лицима могу се користити системи за видео-акустично снимање намењени за надзор простора, осим просторија за хигијенске потребе задржаног лица. Употреба система за видео-акустично снимање из става 3. овог члана мора бити видно означена.²⁵

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника. Употреба уређаја за видео надзор, мора бити видно означена у просторији за задржавање.²⁶

ПРЕПОРУКА

ОЗ Ужице ће на видно место унутар просторије за задржавање лица истаћи обавештење да је просторија под видео надзором.

²¹ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, пар. 47.

²² Стандарди ЦПТ: Издржавање затворске казне ЦПТ/Инф (92) 3, пар. 49.

²³ Србија: Посета ЦПТ 2015, ЦПТ/Инф (2016) 21, пар. 36.

²⁴ Србија: Посета ЦПТ 2011, ЦПТ/Инф (2012) 17, пар. 37.

²⁵ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 3. и 4.

²⁶ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/18), чл. 7. ст. 2. и 3.

У просторији нема тастера за позивање службеника, па их задржана лица позивају лупањем о врата.

7.

УТВРЂЕНО

У просторији за задржавање у ОЗ Ужице нема уређаја за позивање и комуникацију са службеницима.

РАЗЛОЗИ

У свим објектима у којима затвореници живе, раде и проводе слободно време мора постојати алармни систем помоћу којег затвореници могу одмах позвати затворске службенике.²⁷

Обавеза чувања коју полиција има у односу на особе које држи у притвору укључује и одговорност да се обезбеди њихова сигурност и физички интегритет. Из тога произилази да је правилан надзор над притворским објектима интегрална компонента обавезе чувања коју је преузела полиција. Морају се предузети одговарајуће мере ради обезбеђења да особе у полицијском притвору увек буду у могућности да имају директан контакт са чуварима.

ЦПТ делегације су у више наврата утврдиле да се полицијске ћелије налазе предалеко од канцеларија или радних места где се припадници полиције уобичајено налазе и да нису опремљене никаквим средствима (нпр. систем позивања) који би омогућавао притвореним особама да привуку пажњу полицајца. Под таквим условима постоји велики ризик од различитих инцидената (насиље међу притвореницима; покушаји самоубиства; пожари итд) на које се не би правовремено одговорило.²⁸

Комитет би желео да га обавесте о напретку радова на обнови у преосталим крилима. Препоручује и да се све ћелије опреме звоном за позивање.²⁹

ЦПТ препоручује српским властима да уведу стални програм одржавања у Окружном затвору у Београду, посебно у погледу замене старих и истрошених душека, недостатног осветљења и поломљених умиваоника, као и дезинфекције заражених блокова. Такође препоручује да све ћелије буду опремљене позивним звоном. ЦПТ би такође желео да добије детаље о реновирању преостала три блока, укључујући и рокове њиховог завршетка.

ЦПТ препоручује да се предузму кораци за побољшање приступа природном светлу и вештачком осветљењу у ћелијама и да свака ћелија буде опремљена позивним звоном. Стандардне ћелије не смеју да приме више од четири особе.³⁰

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника.³¹

ПРЕПОРУКА

ОЗ Ужице ће у просторији која се користи за задржавање лица поставити уређај за позивање и комуникацију са службеницима.

Према службеним наводима, уколико се у исто време доведе више лица на задржавање, за њихов смештај се користе и спаваонице у Одељењу притвора, где су смештени заједно са притвореним лицима. Међутим, задржано лице које је НПМ затекао

²⁷ Европска затворска правила, прав. 18.2.ц.

²⁸ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 48.

²⁹ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 56.

³⁰ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 55.

³¹ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 7. ст. 2.

приликом посете је био смештен са притвореницима, иако је просторија која је намењена за задржавање била слободна. НПМ је у више завода за извршење кривичних санкција уочио праксу смештања задржаних лица у спаваонице са притвореницима, па је упутио препоруке Министарству унутрашњих послова и Министарству правде да допуне Споразум о сарадњи, између осталог и тако што ће уредити да се задржана лица смештају у посебне просторије, одвојено од других лица лишених слободе.³² НПМ још увек није добио обавештење о поступању по овим препорукама.

Раздвајање различитих категорија затвореника је нужно како због различитог режима и начина поступања према њима, тако и ради обезбеђења њихове сигурности током лишења слободе и уопште одржавања реда и безбедности у установи у којој се налазе.

8.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Ужице лица којима је одређено полицијско задржавање се смештају у спаваонице заједно са притвореницима.

РАЗЛОЗИ

Различите категорије затвореника морају да буду у различитим установама или деловима установа, при чему се у обзир узимају њихов пол, старост, кривична евиденција, правни основ лишења слободе и потребе поступања са њима.³³

Полицијски службеници задржавају лице у службеним просторијама полиције за задржавање или у за то одређеним просторијама надлежних органа правосуђа. Ако је лице задржано у просторијама органа правосуђа мора бити физички одвојено од притворених лица и лица која су на издржавању казне.³⁴

ПРЕПОРУКА

ОЗ Ужице ће лица којима је одређено полицијско задржавање смештати у посебне просторије, одвојено од других лица лишених слободе.

2.5.2. СЕДИШТЕ ПУ УЖИЦЕ

Просторија за задржавање у седишту ПУ Ужице је реновирана од претходне посете НПМ и затечена је у добром стању у погледу услова за боравак и хигијене. Такође, приликом реновирања узете су у обзир и препоруке које је НПМ упућивао у извештајима након претходних посета седишту ПУ Ужице, па је сада по свим препорукама које се односе на материјалне услове боравка поступљено.³⁵

Просторија је површине око 12 m², не рачунајући издвојени санитарни део површине око 2 m². У просторији се налазе два лежаја, који су опремљени душецима, јастуцима и ћебићима. Према службеним наводима, постељина се даје задржаним лицима приликом смештаја у просторију и пере се редовно, а седиште ПУ располаже са машином за прање.

³² Бр. 4110-87/20 од 4. новембра 2020. год.

³³ Манделина правила, прав. 11.

³⁴ Правилник о полицијским овлашћењима, члан 28. став 2.

³⁵ Извештаји о посетама Полицијској управи Ужице, бр. 71-118/12од 2. октобра 2012. год. и 281-30/18 од 30. априла 2018. год.

Већи прозор омогућава адекватан доток природне светлости, а на спољном зиду је уграђен и вентилациони систем. Вештачко осветљење је довољне јачине. Грејање је омогућено помоћу радијатора који је уграђен у зид и заштићен решетком.

просторија за задржавање седиште ПУ Ужице

Санитарни чвор се састоји од wc шоље са испирачем и лавабоом са пијаћом водом. Санитарни уређаји су такође затечени у исправном стању и чисти.

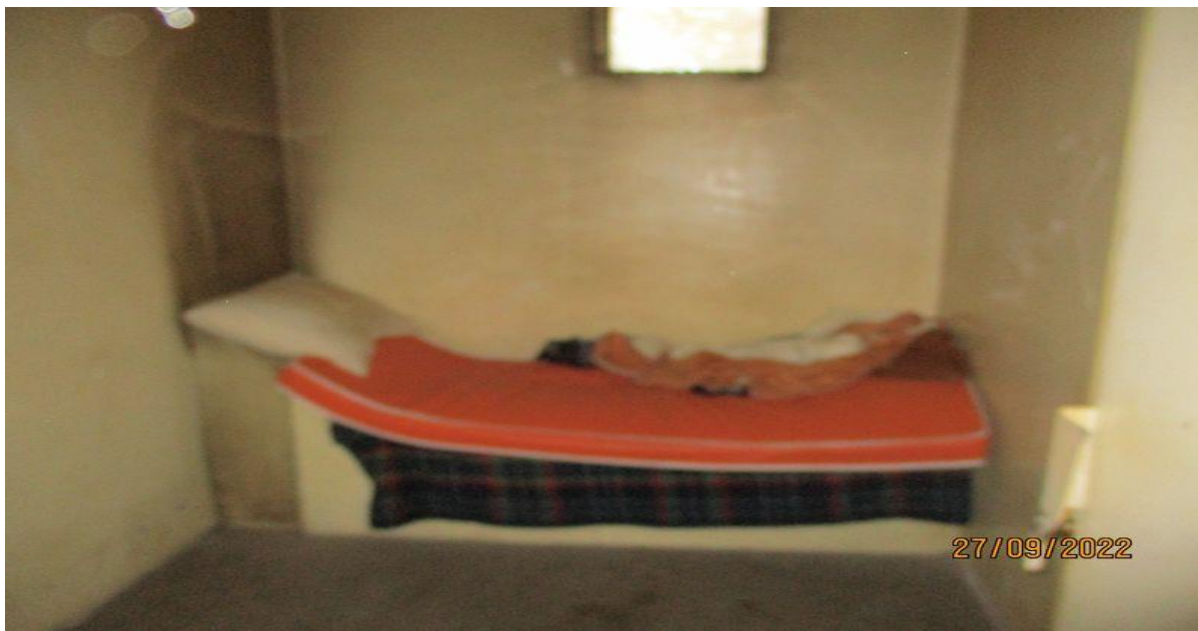
Просторија је под аудио и видео надзором, о чему је истакнуто обавештење унутар просторије, на вратима. Видео надзор не покрива део око мокрог чвора, што је постигнуто одговарајућим углом камере, чиме је обезбеђена приватност задржаних лица током коришћења тоалета. Снимци видео надзора се чувају до 2 месеца, у зависности од количине сачуваних података. Под надзором је и ходник испред просторије. У просторији је постављен и систем за позивање полицијских службеника, који омогућава и усмену комуникацију и који је исправан.

Привремено одузете ствари се чувају у ормарићима који се закључавају и који се налазе у службеним просторијама.

2.5.3. ПС АРИЉЕ

Просторија за задржавање у ПС Ариље налази у приземљу зграде. Ради се о истој просторији коју је НПМ обишао и приликом посете ПС Ариље 2012. године. Нажалост, мало тога је урађено у правцу унапређења услова у њој и није поступљено по препорукама НПМ које су још тада упућене ради побољшања материјалних услова.³⁶

³⁶ Извештај НПМ о посети ПС Ариље бр. 71-123/12 од 2. октобра 2012. год.

просторија за задржавање ПС Ариље

НПМ је већ констатовао да је последњих година Министарство унутрашњих послова доста уложило у унапређење услова за боравак задржаних лица у просторијама за задржавање, да су многе просторије у разним полицијским управама адаптиране и усклађене са важећим прописима и стандардима, чиме су у значајној мери унапређени услови боравка задржаних лица, као и да се са адаптацијом наставља по плану Министарства.³⁷ Са друге стране, НПМ има у виду и да је Правилником о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, који је ступио на снагу 12. маја 2018. године, предвиђен рок од три године од дана ступања на снагу Правилника за извршење адаптације постојећих и израду нових просторија за задржавање.³⁸

У овом Извештају, у погледу материјалних услова у просторијама за задржавање у полицијским станицама у којима оне нису скоро реновиране,³⁹ биће упућене препоруке за које НПМ сматра да је нужно поступити по њима, без обзира на евентуално планиране будуће комплетне адаптације ових просторија, како би се задржаним лицима омогућио минимум услова за пристојан боравак и човечно поступање током трајања задржавања, и у исто време препоруке по којима је могуће поступити без значајнијих финансијских улагања.

Према наводима руководства ПС Ариље, постојали су планови о реновирању просторије за задржавање и они периодично указују на ову потребу, али није било конкретнијих помака у овом погледу.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информације о плановима за адаптацију просторије за задржавање у Полицијској станици Ариље.

³⁷ НПМ: Извештај за 2020. годину, бр. 417-85/21 од 16. јула 2021. год; НПМ: Извештај за 2021. годину, бр. 417-44/22 од 18. јула 2022. год.

³⁸ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 10.

³⁹ Поред ПС Ариље, у питању су и просторије у полицијским станицама Косјерић (видети поглавље 2.5.4. ПС Косјерић) и Пожега (видети поглавље 2.5.5. ПС Пожега).

Просторија је површине око 8 m². У њој се налази један лежај, који је дограђена бетонска клупа. На њој су затечени душек, који је већи од простора за лежај, коришћени ћебићи и јастук. Другим деловима постељине ПС Ариље не располаже.

Просторија изгледа неодржавано, зидови нису окречени, а под је бетонски.

9.

УТВРЂЕНО

Зидови просторије за задржавање у ПС Ариље су прљави.

РАЗЛОЗИ

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

...

- обезбедити на националном нивоу задовољавајући ниво употребног стања и хигијене у ћелијама и санитарним уређајима (чистоћа постељине; санитарне уређаје; ниво влаге и малтер).⁴⁰

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.⁴¹

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид.

Плафон и зидови просторије за задржавање морају бити глатких површина, окречени неутралним бојама, без постављених зидних плочица, вешалица или других предмета који могу послужити за самоповређивање задржаног лица, осим полица причвршћених за зид за одлагање одеће задржаног лица.⁴²

ПРЕПОРУКА

ПС Ариље ће окречити просторију за задржавање.

У углу просторије се налази чучавац, без испирача, који се према службеним наводима не користи већ се лица по потреби изводе у оближњи службени тоалет.

Просторија се загрева помоћу радијатора који се налази уз лежај и заштићен је решетком. Вештачко осветљење чини једна сијалица постављена изнад врата, међутим, метална густа жица са рупицама онемогућава довољан доток светлости.

⁴⁰ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

⁴¹ Србија: Посета ЦПТ 2017, ЦПТ/Инф (2018) 21, пар. 42.

⁴² Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 4. и 9.

10.

УТВРЂЕНО

Просторија за задржавање у ПС Ариље је недовољно осветљена.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душекe и ћебад.⁴³

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душекe и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.⁴⁴

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- *побољшати расвету у ћелијама (тј. довољно вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом), проветреност. Надаље, кораке треба предузети да се обезбеди да све полицијске ћелије које буду изграђене у будућности буду осветљене дневним светлом;*

...⁴⁵

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.⁴⁶

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид.⁴⁷

ПРЕПОРУКА

ПС Ариље ће у просторијама за задржавање обезбедити осветљење довољне јачине.

⁴³ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

⁴⁴ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

⁴⁵ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

⁴⁶ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 42.

⁴⁷ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 4.

Прозор је такође прекривен металном решетком и не отвара се па је доток свежег ваздуха потребан за проветравање просторије недовољан.

11.

УТВРЂЕНО

У просторијама за задржавање у ПС Ариље није омогућен доток свежег ваздуха.

РАЗЛОЗИ

*Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те **довољно проветрене**; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад.⁴⁸*

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- *побољшати расвету у ћелијама (тј. довољно вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом), **проветреност**. Надаље, кораке треба предузети да се обезбеди да све полицијске ћелије које буду изграђене у будућности буду осветљене дневним светлом;*

...⁴⁹

*Просторије за задржавање морају имати **доток свежег ваздуха**, који се обезбеђује природним проветравањем или адекватним уређајем за вентилацију.⁵⁰*

ПРЕПОРУКА

ПС Ариље ће обезбедити доток свежег ваздуха у просторијама за задржавање.

Просторија нема тастер за позивање полицијских службеника Она се налази у непосредној близини, односно одмах поред дежурне службе, па полицијски службеници лако могу да чују свако лупање на врата или повике задржаног лица. Такође, уочено је да службеници често обилазе задржана лица и ово бележе у записнике о задржавању.

Такође, у просторији нема видео надзора.

12.

УТВРЂЕНО

У просторији за задржавање у ПС Ариље нема видео надзора.

РАЗЛОЗИ

Обавеза чувања коју полиција има у односу на особе које држи у притвору укључује и одговорност да се обезбеди њихова сигурност и физички интегритет. Из тога произилази да

⁴⁸ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

⁴⁹ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

⁵⁰ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 5.

је правилан надзор над притворским објектима интегрална компонента обавезе чувања коју је преузела полиција. Морају се предузети одговарајуће мере ради обезбеђења да особе у полицијском притвору увек буду у могућности да имају директан контакт са чуварима.

ЦПТ делегације су у више наврата утврдиле да се полицијске ћелије налазе предалеко од канцеларија или радних места где се припадници полиције уобичајено налазе и да нису опремљене никаквим средствима (нпр. систем позивања) који би омогућавао притвореним особама да привуку пажњу полицајца. Под таквим условима постоји велики ризик од различитих инцидената (насиље међу притвореницима; покушаји самоубиства; пожари итд) на које се не би правовремено одговорило.⁵¹

За надзор над задржаним лицима могу се користити системи за видео-акустично снимање намењени за надзор простора, осим просторија за хигијенске потребе задржаног лица.

Употреба система за видео-акустично снимање из става 3. овог члана мора бити видно означена.⁵²

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника.

Употреба уређаја за видео надзор, мора бити видно означена у просторији за задржавање.⁵³

ПРЕПОРУКА

ПС Ариље ће у просторију за задржавање поставити видео надзор и на видно место унутар просторије ће истаћи обавештење о томе. Снимци видео надзора ће се чувати у трајању не краћем од 30 дана.

Привремено одузети предмети се чувају на столици у ходнику испред просторије. Према службеним наводима, у овај део зграде не улазе други грађани, односно доступан је само полицијским службеницима.

2.5.4. ПС КОСЈЕРИЋ

Ситуација са просторијом за задржавање у ПС Косјерић је слична оној у ПС Ариље. Ради се о истој просторији коју је НПМ обишао и приликом претходне посете ПС Косјерић и мало тога је од тада урађено у правцу унапређења услова у њој и поступања по препорукама НПМ.⁵⁴ Према наводима руководства ове ПС, они су се у претходном периоду обраћали са захтевима за унапређење услова за боравак задржаних лица, али овим захтевима није удовољено.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информације о плановима за адаптацију просторије за задржавање у ПС Косјерић.

⁵¹ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 48.

⁵² Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 3. и 4.

⁵³ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 7. ст. 2. и 3.

⁵⁴ Извештај НПМ о посети ПС Косјерић бр. 71-120/12 од 2. октобра 2012. год.

Просторија се налази у приземљу зграде. Површине је око 5 m² и у њој се налази један лежај, који је дограђена дрвена клупа, са душеком, јастуком и ћебићима. ПС Косјерић не располаже са другим деловима постелјине.

просторија за задржавање ПС Косјерић

У углу просторије се налази чувавац, без испирача, који се према службеним наводима не користи већ се лица изводе у службени толает који се налази прекопута просторије, у истом ходнику.

Просторија нема прозор ни грејно тело. Вештачко осветљење даје сијалица на плафону, који је довољно високо да не буде у дохвату задржаних лица и задовољавајуће је јачине. Под је бетонски, зидови су окречени и на неколико делова су вршене поправке отпалог малтера.

У просторији нема видео надзора нити уређаја за позивање полицијских службеника, па их задржана лица позивају лупањем у врата. У записницима о задржавању су забележени чести обиласци задржаних од стране полицијских службеника. Имајући у виду удаљеност просторије за задржавање од дежурне службе и релативно мали број полицијских службеника који раде током ноћи и који поред надзора над задржаним лицем имају више других обавеза, НПМ сматра да би се у циљу обезбеђења сигурности лица током задржавања морао обезбедити видео надзор над просторијом.

13.

УТВРЂЕНО

У просторији за задржавање у ПС Косјерић нема видео надзора.

РАЗЛОЗИ

Обавеза чувања коју полиција има у односу на особе које држи у притвору укључује и одговорност да се обезбеди њихова сигурност и физички интегритет. Из тога произилази да је правилан надзор над притворским објектима интегрална компонента обавезе чувања коју је преузела полиција. Морају се предузети одговарајуће мере ради обезбеђења да особе у полицијском притвору увек буду у могућности да имају директан контакт са чуварима.

ЦПТ делегације су у више наврата утврдиле да се полицијске ћелије налазе предалеко од канцеларија или радних места где се припадници полиције уобичајено налазе и да нису опремљене никаквим средствима (нпр. систем позивања) који би омогућавао притвореним особама да привуку пажњу полицајца. Под таквим условима постоји велики ризик од различитих инцидената (насиље међу притвореницима; покушаји самоубиства; пожари итд) на које се не би правовремено одговорило.⁵⁵

За надзор над задржаним лицима могу се користити системи за видео-акустично снимање намењени за надзор простора, осим просторија за хигијенске потребе задржаног лица.

⁵⁵ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 48.

Употреба система за видео-акустично снимање из става 3. овог члана мора бити видно означена.⁵⁶

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника. Употреба уређаја за видео надзор, мора бити видно означена у просторији за задржавање.⁵⁷

ПРЕПОРУКА

ПС Косјерић ће у просторију за задржавање поставити видео надзор и на видно место унутар просторије ће истаћи обавештење о томе. Снимци видео надзора ће се чувати у трајању не краћем од 30 дана.

Привремено одузети предмети од задржаних лица се чувају у пластичним врећама у просторији дежурне службе.

2.5.5. ПС ПОЖЕГА

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информације о плановима за адаптацију просторија за задржавање у ПС Пожега.

У приземљу зграде ПС Пожега налазе се две просторије за задржавање чије су димензије око 5 m². Просторије изгледају одржавано, зидови су окречени и чисти, а под је бетонски. Лежаји су уски, њихове димензије су око 2 x 1 m, са новим душецима и постељином која је чиста али није комплетна, односно недостаје навлака за ћебе.

просторије за задржавање ПС Пожега

Просторије немају прозоре, па недостаје природног светла и дотока свежег ваздуха. Вештачко осветљење је адекватно. Изнад улазних врата просторија налазе се отвори који су прекривени рупичастим лимом, димензија 1,5 x 1 m, кроз који допире и свеж ваздух и природна светлост из ходника у којем се налази велики прозор.

⁵⁶ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 3. и 4.

⁵⁷ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 7. ст. 2. и 3.

У просторијама нема грејања, а цеви радијатора се налазе у ходнику испред просторија, што према службеним наводима омогућава довољну загрејаност у зимској сезони. У просторијама нема мокрог чвора, па се лица изводе до тоалета који користе и службена лица. Такође, у просторијама не постоји уређај за позивање полицијских службеника, али се просторије налазе у близини дежурне службе тако да полицијски службеници, који су навели да лица редовно обилазе, а што је потврђено и увидом у записнике о задржавању, лако могу да чују дозивање лица.

Према наводима полицијских службеника, видео надзор није у функцији од јуна текуће године када је обављено реновирање зграде, те очекују долазак службеника из Одељења за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије ПУ Ужице ради поновног успостављања истог.

НПМ би желео да од ПУ Ужице добије информацију о томе да ли је видео надзор у просторијама за задржавање ПС Пожега поново стављен у функцију.

Обавештење о видео надзору се налази са спољне стране врата просторије за задржавање, а не и са унутрашње. Обавештење о постојању видео надзора које је истакнуто изван просторије лако може да промакне лицу које се смешта у просторију, па НПМ сматра да би ово обавештење, како би се осигурало очување приватности задржаних лица, требало постављати унутар просторије. На овај начин, ова информација ће им током боравка у просторији бити доступна и уочљива.

14.

УТВРЂЕНО

Употреба видео надзора у просторијама за задржавање у ПС Пожега није означена унутар просторија.

РАЗЛОЗИ

За надзор над задржаним лицима могу се користити системи за видео-акустично снимање намењени за надзор простора, осим просторија за хигијенске потребе задржаног лица. Употреба система за видео-акустично снимање из става 3. овог члана мора бити видно означена.⁵⁸

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника. Употреба уређаја за видео надзор, мора бити видно означена у просторији за задржавање.⁵⁹

ПРЕПОРУКА

ПС Пожега ће обавештења о видео надзору у просторијама за задржавање истаћи на видна места унутар просторија.

⁵⁸ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 3. и 4.

⁵⁹ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 7. ст. 2. и 3.

2.5.6. ПИ ЗЛАТИБОР

У ПИ Златибор, која се налази у новоизграђеној згради на улазу у насеље, просторије за задржавање лица се налазе у сутеренском делу. У питању су две просторије које су у складу са стандардима и важећим прописима. Свака садржи кревет, делимично опремљен са чистом постељином (недостају чаршав и навлаке за ћебе), као и мокри чвор. Изнад кревета се налазе решеткасти отвори за доток свежег ваздуха и природне светлости, а такви отвори постоје и изнад улазних врата просторија кроз које, осим светла и ваздуха, из цеви (које се налазе у ходнику) директно допире грејање.

У просторијама се налазе интерфони за позивање и комуникацију са полицијским службеницима који су били у функцији, као и видео надзор који је такође у функцији, али који снима и мокри чвор, чиме се нарушава приватност лица током обављања физиолошких потреба.

просторије за задржавање ПИ Златибор

15.

УТВРЂЕНО

У просторијама за задржавање у ПИ Златибор видео надзор покрива и део око мокрог чвора, што је видљиво на мониторима који се налазе у Дежурној служби.

РАЗЛОЗИ

Употреба уређаја за видео надзор, мора бити видно означена у просторији за задржавање. Уређајима за видео надзор, не могу се надзирати простори намењени за хигијенске потребе задржаног лица.⁶⁰

За надзор над задржаним лицима могу се користити системи за видео-акустично снимање намењени за надзор простора, осим просторија за хигијенске потребе задржаног лица.⁶¹

ПРЕПОРУКА

ПИ Златибор ће обезбедити приватност задржаних лица током коришћења мокрог чвора, односно обављања физиолошких потреба.

⁶⁰ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 7. ст. 4. и 5.

⁶¹ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 3.

2.5.7. ПС БАЈИНА БАШТА

У ПС Бајина Башта, у приземљу зграде, а у непосредној близини Дежурне службе, налази се једна просторија за задржавање за смештај два лица, која изгледа уредно и чисто. Просторија је из два нивоа, предњи део има стандардну висину, а део где су смештени лежајеви је издигнут од пода око 1 m. Лежајеви се састоје се од дрвених дасака које се налазе на итисону, са мањим размаком између лежајева, а исти нису опремљени комплетном постељином.

просторија за задржавање ПС Бајина Башта

Доток природног осветљења и ваздуха се обезбеђује кроз решеткасти отвор изнад лежајева. Природног светла нема довољно, а вештачко је адекватно. Постоји грејање у виду зидног радијатора, налази се иза лежајева и из безбедносних разлога је прекривен рупичастом металном плочом. Ова просторија нема тастер за позивање полицијских службеника, а нема ни мокри чвор, већ се лица воде у тоалет који користе и службена лица и који се налази у делу полицијске станице која се бави општим пословима, што ствара извесне безбедносне проблеме полицијским службеницима.

Видео надзор постоји у просторији за задржавање, али према наводима полицијских службеника, од када је зграда реновирана 2021. године, снима само у реалном времену.

У Извештају о посети Србији, ЦПТ је констатовао да је у контексту превенције и истраге случајева неадекватног поступања, потребно обратити пажњу на бољу покривеност системима видео надзора, скупа са обезбеђењем заштите снимака и одговарајућом политиком архивирања забележеног/снимљеног материјала. Имајући у виду да је законом прописани рок за подношење притужбе лица које сматра да су му поступањем или пропуштањем поступања запосленог при вршењу службених задатака повређена људска и мањинска права и слободе, 30 дана од дана када се притужена радња догодила, НПМ сматра да би требало створити услове да се снимци видео надзора чувају најмање 30 дана, како би се у случају притужби задржаних лица могле проверити релевантне чињенице и истражити случај неадекватног поступања. Поред тога, одговарајуће чување снимака видео надзора доприноси и превенцији тортуре и има одвраћајући ефекат од било каквог лошег поступања.

16.

УТВРЂЕНО

У ПС Бајина Башта се не чувају снимци видео надзора над просторијом за задржавање.

РАЗЛОЗИ

У контексту превенције и истраге случајева неадекватног поступања, потребно је обратити пажњу на бољу покривеност системима видео надзора, скупа са обезбеђењем заштите снимака и одговарајућом политиком архивирања забележеног/снимљеног материјала.⁶²

Треба обратити више пажње на бољу покривеност видео надзором, уз снимке сигурносних камера и адекватан начин чувања снимљених података.⁶³

Притужбу може поднети свако лице (у даљем тексту: притужилац) које сматра да су му поступањем или пропуштањем поступања запосленог (у даљем тексту: притуженик) при вршењу службених задатака повређена људска и мањинска права и слободе, у року од 30 дана од дана када се притужена радња догодила.⁶⁴

У притужбеном поступку притужбу решавају руководиоци организационе јединице Министарства у којој ради притуженик (у даљем тексту: руководиоци) и Комисија за решавање притужби (у даљем тексту: Комисија).

Притужбе поднете у року од 30 дана од дана када се притужена радња догодила решавају се у притужбеном поступку.

Проверавање притужбе обухвата све радње и поступке којима се проверавају релевантне чињенице и околности у вези са наводима из притужбе, а нарочито поступање и последице поступања притуженика које је предмет притужбе. Руководилац је дужан да у притужбеном поступку размотри све расположиве документе, обави потребне разговоре и оствари целовит увид у поступање притуженика на које се притужба односи.⁶⁵

ПРЕПОРУКА

У ПС Бајина Башта снимци видео надзора над просторијом за задржавање ће се чувати у трајању не краћем од 30 дана.

Обавештење о постојању видео надзора се налази само на спољној страни врата, а не и унутар просторије за задржавање. Као што је већ наведено,⁶⁶ НПМ сматра да би обавештења о постојању видео надзора требало постављати унутар просторија, како би ова информација током боравка у просторији била доступна и уочљива задржаним лицима.

17.

УТВРЂЕНО

Употреба видео надзора у просторији за задржавање у ПС Бајина Башта није означена унутар просторије.

⁶² Србија: Посета ЦПТ 2011, пар. 37.

⁶³ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 131.

⁶⁴ Закон о полицији ("Сл. гласник РС", бр. 6/16, 24/18 и 87/18), чл. 234. ст. 1.

⁶⁵ Правилник о начину поступања у току притужбеног поступка ("Сл. гласник РС", бр. 54/17), чл. 2. ст. 1. и 3. и чл. 8. ст. 2.

⁶⁶ Видети поглавље 2.5.5. ПС Пожега.

РАЗЛОЗИ

За надзор над задржаним лицима могу се користити системи за видео-акустично снимање намењени за надзор простора, осим просторија за хигијенске потребе задржаног лица. Употреба система за видео-акустично снимање из става 3. овог члана мора бити видно означена.⁶⁷

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника. Употреба уређаја за видео надзор, мора бити видно означена у просторији за задржавање.⁶⁸

ПРЕПОРУКА

ПС Бајина Башта ће обавештење о видео надзору над просторијом за задржавање истаћи на видно место унутар просторије.

***

Као што је наведено у опису материјалних услова у просторијама за задржавање, скоро све посећене полицијске станице не располажу са свим деловима постељине за лежајеве у просторијама за задржавање.⁶⁹ НПМ указује да је употреба јастучница, чаршава и навлака потребна због одржавања хигијенских услова у просторији и обезбеђивања адекватних услова за боравак задржаних лица, али да оне истовремено и чувају од уништења и прљања остале делове постељине.

18.**УТВРЂЕНО**

Посећене полицијске станице не располажу са свим деловима постељине за лежајеве у просторијама за задржавање.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад.⁷⁰

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од

⁶⁷ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 3. и 4.

⁶⁸ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 7. ст. 2. и 3.

⁶⁹ Видети поглавља 2.5.3. ПС Ариље, 2.5.4. ПС Косјерић, 2.5.5. ПС Пожега и 2.5.6. ПИ Златибор.

⁷⁰ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.⁷¹

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

...

- обезбедити да све ћелије које се користе за задржавање преко ноћи имају средства адекватна за такав боравак (нпр. кревет или платформу за спавање), и да лица која се држе у притвору преко ноћи добију чисте душеке и ћебади;

...⁷²

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дуже од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.⁷³

Просторије за задржавање које су намењене за задржавање лица дуже од 12 часова, морају бити опремљене посебним лежајем са постељином, која се састоји од: душека, јастука, јастучнице, чаршава, ћебади и навлаке за ћебе, за свако задржано лице.⁷⁴

ПРЕПОРУКА

ПУ Ужице ће обезбедити све делове постељине за лежајеве у просторијама за задржавање у свим полицијским станицама у њеном саставу и исте ће редовно одржавати чистим.

2.5.8. ИСХРАНА

Исхрана задржаних лица која бораве у ОЗ Ужице је уподобљена режиму других лица лишених слободе, односно добијају три оброка дневно, у време када се они служе и другима, у порцијама које добијају и друга лица.

Оброци у посећеним полицијским станицама се састоје од конзервиране хране (месни наресци, паштете) и хлеба који се набављају из полицијског ресторана у Ужицу. Нема комплетног оброка, иако се у појединим случајевима лица задржавају и до 24 сата.⁷⁵ Обедовање задржаних лица је евидентирано у записницима које је НПМ прегледао, рачунајући и податке да су лица одбила оброк. Ипак, у неколико предмета у седишту ПУ Ужице и ПИ Златибор, у случајевима задржавања која су трајала дуже од 8 сати, нису били евидентирани подаци о обедовању лица, за шта је од полицијских службеника добијено објашњење да је у тим случајевима лице одбило понуђени оброк. Ради отклањања свих евентуалних недоумица у вези са током задржавања и поступања према задржаним лицима, НПМ сматра да је потребно евидентирати и да је задржаном лицу који је одбио оброк исти понуђен.

⁷¹ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

⁷² Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

⁷³ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 42.

⁷⁴ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 3. ст. 1.

⁷⁵ На пример, у седишту ПУ Ужице од почетка године 3 лица су задржана у прекршајном поступку.

19.

УТВРЂЕНО

У седишту ПУ Ужице и ПИ Златибор у појединим записницима о задржавању није унет податак да је задржаном лицу понуђен оброк који је лице одбило.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; **када им је била понуђена храна**; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.)⁷⁶

Јединствени електронски систем евиденције о задржавању лица још није завршен и не садржи свеобухватну евиденцију о задржавању појединаца. Обавештење о пружању и текућем остваривању основних мера заштите могу се пронаћи само у појединим досијеима задржаних лица. Комитет сматра да би се **основне гаранције задржаних лица ојачале када би се водиле и појединачна и свеобухватна евиденција о задржавању за свако лице. У тој евиденцији би били обухваћени сви аспекти задржавања и све мере предузете у вези са тим** (када је и из ког(јих) разлога предузета мера задржавања; када је лице стигло у полицијске просторије; када је оно информисано о својим правима; да ли је показало знаке повреда, здравствене проблеме, знаке психичког поремећаја итд.; у којој(им) просторији(ама) је смештено; када је добило храну; када је саслушано; када је имало контакте са блиским сродницима, браниоцем, лекаром, преводиоцем или дипломатско-конзуларним представником и/или су га та лица посетила; када је премештено; када је изведено пред тужиоца или релевантног судију; када је одређен притвор или пуштен итд.).

Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму делотворне кораке за стварање јединственог електронског система евиденције о задржавању лица који је свеобухватан и делотворан за евидентирање горе наведених информација о времену које задржано лице проведе у полицијској станици.⁷⁷

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то – на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор. О задржавању лица полицијски службеник сачињава записник о задржавању лица, који садржи податке прописане у члану 111. овог правилника.

Записник о задржавању лица садржи податке о оствареним правима задржаног лица.⁷⁸

ПРЕПОРУКА

Седиште ПУ Ужице и ПИ Златибор ће у записнике о задржавању увек уносити и податке да је задржаном лицу понуђен оброк, који је лице одбило.

НПМ је већ упућивао препоруке Министарству унутрашњих послова у вези са исхраном задржаних лица.⁷⁹ НПМ је обавештен да Одељење за организовање исхране и

⁷⁶ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 40.

⁷⁷ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 39.

⁷⁸ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 29. ст. 1. т. 9; чл. 38. ст. 1. и чл. 111. т. 5.

⁷⁹ На пример: Извештај о посети Полицијској управи за град Београд, бр. 412-114/20 од 30. децембра 2020. год; Извештај о посети Полицијској управи у Смедереву, бр. 412-42/20 од 27. маја 2020. год.

смештаја у склопу припадајућих ресторана обезбеђује исхрану без накнаде задржаним лицима на основу требовања надлежних организационих јединица Дирекције полиције, при чему су број и структура obroка одређени у зависности од временског трајања задржавања. Пружање услуга исхране на нивоу града Београда за задржана лица ван радног времена ресторана који постоје у полицијским станицама је организационо решено на начин да се obroци припремају и преузимају из ресторана "Бежанијска Коса", а обезбеђивање исхране у осталим подручним полицијским управама, укључујући и градове у којима не постоје ресторани Одељења за организовање исхране и смештаја, исхрана се може организовати преузимањем пакета obroка из локацијски најближег ресторана, а сходно требовању од стране надлежне организационе јединице Дирекције полиције.⁸⁰

20.

УТВРЂЕНО

У ПУ Ужице и полицијским станицама у њеном саставу исхрана задржаних лица која су задржана у просторијама полицијских станица се састоји само од конзервиране хране.

РАЗЛОЗИ

*Особама у притвору требало би да буде дозвољено да задовољавају своје природне потребе у чистим и пристојним условима, те морају имати одговарајуће погодности за прање. Храна им треба бити давана у прикладно време, и при томе **треба укључити бар један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваки дан.***⁸¹

*Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксирани столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и **при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана.** Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.⁸²*

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

...

- понудити храну, **укључујући најмање један целовит оброк**, у одговарајућим временским размацама задржаним лицима, као што је предвиђено у прописима Републике Србије; то подразумева да за полицијске установе треба одредити одређени буџет за ову намену;

...⁸³

Комитет понавља своју препоруку да треба предузети кораке да се обезбеди да сва задржана лица добијају воду и храну, **укључујући бар један комплетан оброк**, у одговарајућим

⁸⁰ Акт Сектора за материјално-финансијске послове бр. 4214/20 од 20. децембра 2020. год, који је достављен у прилогу акта Секретаријата Министарства бр. 072/3-156/20-9 од 18. јануара 2021. год.

⁸¹ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

⁸² Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

⁸³ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

временским размацима, као што је предвиђено прописима Републике Србије. Такође, лица задржана у полицији 24 часа или дуже треба да имају могућност да изађу у шетњу.⁸⁴

Задржаном лицу омогућиће се исхрана, и то три obroka дневно (доручак, ручак, вечера) у одговарајућим временским интервалима, што укључује и право на посебну исхрану из здравствених разлога или верских убеђења.

Задржаном лицу ће се обезбедити један оброк у року од шест сати од момента задржавања, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, лицу ће се обезбедити три obroka.

Исхрана се обезбеђује у складу са прописима Министарства о услугама исхране и смештаја.⁸⁵

Лицима која нису запослена у Министарству обезбеђује се исхрана, без накнаде, и то – лицима лишеним слободe у складу са законом, на основу захтева надлежних организационих јединица Дирекције полиције - у ком случају се број и структура obroka одређују сагласно временском трајању лишења слободe (задржавања).

Исхрана без накнаде обезбеђује се на основу дневних требовања са тачним бројем корисника и бројем obroka која се достављају од стране руководиоца организационе јединице корисника у ресторан исхране у коме се пружа услуга (кувани или суви оброк).

У случају из става 1. овог члана, организационој јединици надлежној за организовање исхране и смештаја, доставља се захтев од стране руководиоца организационе јединице корисника који садржи правни основ по коме се услуга захтева, врсту obroka која се тражи, број корисника и временски период пружања услуге.

Корисницима се обезбеђује исхрана без накнаде кроз следећу структуру obroka: доручак, ручак, вечера и ужина.

Доручак, ручак и вечера могу бити у облику куваног obroka и сувог obroka - ланч пакет.

Суви оброк - ланч пакет, обезбеђује се када теренски услови не дозвољавају припрему и конзумирање куваног obroka.⁸⁶

ПРЕПОРУКА

ПУ Ужице и полицијске станице у њеном саставу ће свим лицима која су задржана у просторијама полицијских станица и чије задржавање траје дуже од 12 сати обезбедити барем један комплетан оброк.

С обзиром да у просторијама у појединим полицијским станицама није доступна вода за пиће, јер нема мокрог чвора, лица се на захтев се одводе то тоалета како би пили воду.

2.6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

НПМ је у ОЗ Ужице обавио разговоре са 10 притворених и једним задржаним лицем, на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, са слушавања и полицијског задржавања. Током ових разговора, НПМ је примио два навода о лошем поступању од стране полицијских службеника приликом хапшења.

Према наводима једног лица, које је хапшено од стране полицијских службеника ПУ Чачак, у службеним просторијама ПС Нова Варош је задобио десетак удараца песницом по глави и телу од стране криминалистичких инспектора. Такође је навео да је први лекарски преглед по пријему у притвор имао након 2 - 3 дана, да лекару није навео да је тучен од стране криминалистичких инспектора, а лекар од њега није затражио да се

⁸⁴ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 44.

⁸⁵ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 37.

⁸⁶ Правилник о обезбеђивању исхране и смештаја у Министарству унутрашњих послова ("Сл. гласник РС", бр. 27/21), чл. 7. ст. 2, чл. 8. ст. 1. т. 1. и ст. 2. и чл. 9. ст. 1. - 3.

скине на голо ради прегледа целог тела. Увидом у извештај са правог лекарског прегледа по пријему у Завод утврђено је да нема података о постојању било каквих повреда по телу и глави.

Један притвореник је навео тиму НПМ да је приликом хапшења био изложен физичком злостављању од стране полицијских службеника који су га лишили слободе. Према наводима овог лица, њега су полицијски службеници применом физичке силе извукли из возила у којем се налазио и којим је покушао да им побегне, оборили су га на под и потом ударили неколико минута рукама, ногама и службеним палицама по глави и телу. Потом су му лисицама везали руке иза леђа и сместили у службено возило, где је задобио још удараца у тело рукама. Као последицу, пљувао је крв и задобио више повреда по телу и глави, од којих су неке биле видљиве и током разговора са НПМ. Након што је обављен претрес неког објекта од значаја за расветљавање кривичног дела, одведен је у ПС Ариље, где му је одређено задржавање. Ту се пожалио на повреде и навео да их је задобио од полицијских службеника, због чега је одведен на лекарске прегледе прво у Дом здравља Ариље, па потом у Општу болницу у Ужицу. У ПС Ариље је дошао његов бранилац и њему је такође указао да је трпео физичко насиље, али није му познато да је бранилац ишта предузео тим поводом. Потом му је одређен притвор, приликом пријема у ОЗ Ужице повреде су му фотографисане и обавио је лекарски преглед у Заводу.

На лекарским прегледима у ДЗ Ариље и ОБ Ужице је констатовано да је доведен у пратњи полицијских службеника, због повреда које је задобио од полиције 9 - 10 сати пре прегледа. У лекарским извештајима је описано више повреда на леђима, рукама и лицу. На првом лекарском прегледу по пријему у ОЗ Ужице је констатовано да уочене "повреде одговарају у потпуности извештају" лекара ОБ Ужице и да је уочена још и повреда изнад левог уха.

У записнику о задржавању и прегледу података о доведеном лицу у ПС Ариље је такође наведено да је лице примљено са више повреда на телу и глави, због чега су обављени лекарски прегледи. Према документацији у коју је НПМ извршио увид у седишту ПУ Ужице, према овом притворенику су приликом лишавања слободе употребљена средства принуде везивање и физичка снага ради савладавања пасивног и активног отпора. Разлози, начин и све друге околности употребе средстава принуде су детаљно описани у извештајима који су састављени наредног дана. Из доступних извештаја се види и да је приликом покушаја избегавања хапшења возило којим је управљао притворени ударило у полицијског службеника, потом упало у бетонски канал и недуго затим ударило у службено возило. Према речима притвореног, као и према доступној документацији, осим полицијских службеника који су учествовали у његовом хапшењу није било других сведока догађаја.

О наводима притвореног да су му повреде нанели полицијски службеници приликом поступања према њему је обавештено Основно јавно тужилаштво у Пожеги, које је затражило да им се достави одређена документација. Извештај и тражене белешке ПС Ариље је доставила дан пре посете НПМ полицијском службенику у седишту ПУ Ужице који поступа у случајевима навода о тортури. Поред тога, руководилац полицијских службеника који су лишили слободе ово лице је у поступку оцене оправданости и правилности употребе средстава принуде.

НПМ би желео да од стране ПУ Ужице буде обавештен о оцени оправданости и правилности употребе средстава принуде у овом случају и да добије копију оцене, са образложењем.

Такође, НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије додатне информације, које су познате Министарству, о поступању јавног тужилаштва у овом случају.

НПМ је прегледом документације у посећеним полицијским станицама уочио неколико лица која су на задржавање примљена са видљивим повредама. Повреде су описане у записницима о задржавању и овим лицима је понуђена медицинска нега. Такође, НПМ је добио уверљива образложења о начину настанка повреда, што је било поткрепљено одговарајућом документацијом.

2.6.1. ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД

ОЗ Ужице нема стално запосленог лекара па је лекарка из локалне здравствене установе присутна у Заводу три пута недељно (понедељком, средом и петком). Тако, на први лекарски преглед ново примљено лице ће чекати најдуже од петка до понедељка. Медицински техничари су ту свакодневно и процењују да ли је лицу на пријему неодложно потребан лекарски преглед, што им се онда и организује, позивањем Службе хитне медицинске помоћи.

Први лекарски преглед се састоји од узимања анамнезе (тренутно здравствено стање, постојање хроничне, соматске или менталне болести, болести зависности, актуелна терапија и сл.). С обзиром да су на снази мере за сузбијање ширења заразне болести, новопримљена лица се тестирају на присуство новог корона вируса. Физикални преглед подразумева мерење телесне висине и тежине, мерење крвног притиска, аускултације грудног коша. Здравствени картон се отвара при сваком првом прегледу. Лица се при првом прегледу упитају за повреде и само уколико наведу да их имају свлаче одећу у циљу прегледа (инспекције) тела.

НПМ је добио различите информације о присуству немедицинског особља првом лекарском прегледу. Неколико лица је навело да су службеници били присутни тако да могу да чују њихов разговор се лекаром, службеници обезбеђења и здравствено особље наводе да се налазе у просторији до оне у којој се обавља преглед, али да су отворена врата. Такође, неколико лица је навело и да првом лекарском прегледу нису присуствовали службеници обезбеђења.

Лекар на првом лекарском прегледу, између осталог, констатује да ли лице има или нема свежих повреда при пријему у Завод, описује уочене повреде, са наводима лица о начину настанка повреда и мишљењем лекара о повезаности уочених повреда и навода лица. Повреде фотографише Служба за обезбеђење, а оне се не уцртавају у шему тела. Такође, евиденција о повредама се води за самоповређивања и повреде на раду, одвојено.

У једином случају из ове године када је лице примљено са повредама за које је тврдило да их је задобило насилно, од стране полицијских службеника приликом хапшења, повреде нису описане већ је констатовано да "повреде одговарају у потпуности извештају" лекара здравствене установе у којој је лице претходно прегледано и да је

уочена још и повреда изнад левог уха. Током разговора са овим лицем, тиму НПМ је показао и повреде у виду кружних подлива око ручних зглобова, које нису нигде евидентирани. О овим наводима Завод није обавестио јавно тужилаштво.

21.

УТВРЂЕНО

ОЗ Ужице не обавештава јавно тужилаштво уколико се по пријему лица лишеног слободе у Завод уоче повреде које указују на злостављање или за које лице наведе да су последица злостављања.

РАЗЛОЗИ

Приликом прегледа затвореника, лекар или квалификовани медицински техничар/медицинска сестра који за свој рад одговара лекару, посебно води рачуна о евидентирању и извештавању надлежних органа о било ком знаку или индикацији да се са затвореницима поступа насилно.⁸⁷

Међутим, начело поверљивости не сме постати препрека пријављивању медицинских доказа који указују на злостављање, а које здравствени радници прикупе у датом случају. Допуштање тога значи деловање супротно легитимним интересима лица лишених слободе уопште и друштва у целини. ЦПТ, сходно томе, подржава обавезу аутоматског пријављивања за здравствене раднике који раде у затворима и на другим местима лишења слободе када дођу до таквих информација. Заправо, таква обавеза већ постоји у законима многих држава које ЦПТ посећује, али се у пракси често не поштује у потпуности.

У неколико недавних извештаја о посетама, ЦПТ је препоручио да се постојеће процедуре ревидирају, да се обезбеди да кад год здравствени радници евидентирају повреде које се поклапају са наводима лица лишеног слободе о злостављању, такве информације буду одмах и систематски предочене надлежним властима, без обзира на жеље дотичног лица. Ако се закључи да лице лишено слободе има повреде које јасно указују на злостављање (нпр. видљиве модрице на стопалима), али то лице одбије да открије њихов узрок или наводи разлоге невезане за злостављање, изјава таквог лица треба да се прецизно документује и поднесе датом органу, заједно са детаљним извештајем о објективним медицинским налазима.

„Надлежни орган“ коме треба послати извештај здравственог радника јесте, пре свега, независно тело које има овлашћење да обави званичну истрагу и, ако је потребно, поднесе кривичну пријаву. Остала тела која треба обавестити могу обухватати тела задужена за дисциплинске истраге или за праћење ситуације лица лишених слободе у установи где је можда дошло до злостављања. Такав извештај треба да се учини доступним и лицу лишеном и његовом/њеном адвокату.

Сам механизам достављања извештаја надлежном органу/органима варираће од државе до државе, у зависности од организационих структура, а сасвим је могуће да не обухвата непосредну комуникацију између здравственог радника и тог органа. Извештај се може достављати преко хијерархијске структуре којој припада здравствени радник (нпр. здравствени ресор на министарском нивоу) или руководства затворске установе у којој здравствени радник ради (нпр. управник затвора). Међутим, који год приступ да се примењује, мора се обезбедити да извештај буде брзо достављен надлежном органу.⁸⁸

Комитет понавља своју препоруку да се предузму кораци како би се обезбедило да затворске службе здравствене заштите у објектима које је посетио Комитет, као и друге затворске

⁸⁷ Европска затворска правила, прав. 42.3.ц.

⁸⁸ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, ЦПТ/Инф (2013) 29, пар. 77. и 78.

лекарске службе у другим деловима Србије, у потпуности извршавају своју улогу у спречавању неадекватног поступања и мучења у складу са горе наведеним запажањима и обезбеде следеће:

- да лекари укажу на крају својих извештаја о трауматским повредама, кад год могу то да ураде, на сваку узрочну повезаност између једног или више објективних лекарских налаза и изјава предметног лица;
- да извештаји о трауматским повредама који се тичу повреда које су вероватно настале злостављањем (чак и у одсуству изјава) буду аутоматски прослеђени телу надлежном за спровођење истрага, укључујући и кривичне истраге о тој ствари, без обзира на жеље предметног лица у питању;
- да лекари посаветују предметног затвореника да писање таквог извештаја потпада под оквир система за спречавање злостављања, да тај извештај мора да се аутоматски проследи јасно одређеном истражном телу и да такво прослеђивање не замењује подношење притужбе у одговарајућем облику.

Такође би било препоручљиво да затворски лекари могу, у редовним временским размацама, да добијају повратне информације о мерама које су предузела релевантна тела везано за поступање по њиховим прослеђеним извештајима.

Прослеђивање релевантних информација надлежним тужилаштвима и судским органима од суштинске је важности за борбу против некажњавања полицијских службеника. У окружним затворима у Београду и Новом Саду, информације о лицима која су показала повреде и навела неадекватно поступање полиције по пријему у затвор, достављене су судији за претходни поступак и надлежном тужиоцу у случају пријема лица са видним повредама. Иако постоји потреба за бољим евидентирањем повреда, као и да лекари дају јасније изјаве у погледу компатибилности утврђених повреда и навода о неадекватном поступању, ово се ипак сматра позитивним развојем догађаја. Наравно, да би то било делотворно, то од судије или тужиоца захтева да се лате решавања случајева, што није био случај у време посете. Ни у једном другом посећеном затворском објекту нису примећене повреде на новопримљеним затвореницима које би биле исправно евидентирани или пријављене тужилаштву и судским органима.

Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму кораке у свим затворима да се уведе јасна пракса извештавања правосудних органа о свим случајевима наведеног неадекватног поступања у којима су евидентирани повреде.⁸⁹

ЦПТ препоручује да се затворска управа Окружног затвора у Београду, као и других затворских установа, подсети на њихову обавезу да обавесте надлежне тужилачке органе о свим случајевима новопримљених затвореника са повредама које указују на могуће злостављање полиције.⁹⁰

ПРЕПОРУКА

Уколико на првом лекарском прегледу лица лишеног слободе по пријему у Завод лекари уоче повреде које указују на злостављање или лице лишено слободе наведе да је било злостављано, ОЗ Ужице ће о томе обавестити надлежно јавно тужилаштво. Тужилаштву ће се доставити и релевантна документација (писмена изјава, службене белешке, документација о повредама и друга).

НПМ указује да је лекар у заводу стручно медицинско лице коме лице лишено слободе може да укаже да је било изложено лошем поступању од стране службених лица и да објасни настанак евентуалних повреда, као и да здравствена служба у заводима за извршење кривичних санкција има важну улогу у борби против злостављања лица лишених слободе. Детаљно и благовремено документовање

⁸⁹ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 60. – 61.

⁹⁰ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 86.

повреда и пријављивање оваквих медицинских доказа у значајној мери олакшава истрагу евентуалних случајева злостављања и утврђивање одговорности учинилаца.

22.

УТВРЂЕНО

ОЗ Ужице не документује повреде уочене на лицима лишеним слободе приликом њиховог пријема у Завод на начин предвиђен стандардима.

РАЗЛОЗИ

Лекар или други квалификовани здравствени радници, без обзира на то да ли су дужни да извештавају лекара или не, посећују, разговарају и прегледају сваког затвореника чим то буде могуће после пријема, а затим по потреби. Посебна пажња се посвећује утврђивању злостављања коме су пристигли затвореници можда били подвргнути пре пријема.⁹¹

Приликом прегледа затвореника, лекар или квалификовани медицински техничар/медицинска сестра који за свој рад одговара лекару, посебно води рачуна о евидентирању и извештавању надлежних органа о било ком знаку или индикацији да се са затвореницима поступа насилно.⁹²

Лекар треба у потпуности да евидентира сваки знак насиља који уочи код затвореника приликом медицинског прегледа на пријему у затворску установу, заједно са свим релевантним изјавама затвореника и закључцима лекара. Те информације такође треба да буду доступне затворској управи уз пристанак затвореника.⁹³

Слобода пристанка и поштовања поверљивости спадају у основна права пацијента. Они су такође од суштинске важности за атмосферу поверења која је саставни део односа између лекара и пацијента, нарочито у затворима, где затвореници не могу слободно бирати своје лекаре.

Сви здравствени прегледи затвореника (било по доласку или касније) морају се изводити тако да их не могу чути ни – осим уколико дати лекар друкчије не затражи – видети затворски службеници. Надаље, затвореници морају бити прегледани појединачно, а не групно.

Сви знакови насиља који се уоче приликом здравствене провере затвореника код пријема у установу морају бити у потпуности евидентирани, заједно са свим његовим релевантним изјавама, те закључцима лекара. Надаље, ове информације би требало учинити доступним самом затворенику.⁹⁴

ЦПТ посебну пажњу посвећује улози коју затворске службе здравствене заштите треба да играју у борби против злостављања. Природно је да та улога делом буде везана за могуће злостављање лица лишених слободе током трајања лишења слободе, било да га врши особље или други затвореници. Међутим, службе здравствене заштите у установама које представљају пунктове за улазак у затворски систем такође треба да дају кључни допринос у спречавању злостављања у периоду непосредно пре боравка у затвору, односно док су лица лишена слободе – задржана од служби за спровођење закона (као што су нпр. полиција или жандармерија).

Подразумева се да ће са лицима која се доводе у затвор здравствени радник обавити детаљан разговор и физикални преглед чим то буде могуће по пријему. ЦПТ сматра да такав

⁹¹ Манделина правила, прав. 30.б.

⁹² Европска затворска правила, прав. 42.3.ц.

⁹³ Препорука бр. Р (98) 73 Комитета министара државама чланицама Савета Европе о етичким и организационим аспектима здравствене заштите у затворима, чл. 30.

⁹⁴ Стандарди ЦПТ: Услуге здравствене заштите у затворима, ЦПТ/Инф (93) 12, пар. 45, 51. и 61.

разговор/преглед треба обавити у року од 24 сата од пријема. Такав систематски медицински скрининг новопримљених лица неопходан је из различитих разлога; конкретније, ако се обави како треба, њиме се осигурава да све повреде које на себи имају дате особе – као и сви с њима повезани наводи – буду евидентирани без непотребног одлагања. Исту процедуру требало би следити када се затвореник који је био поново пребачен у полицијски притвор из разлога везаних за истрагу након тога врати у затвор. Нажалост, такви премештаји су у неким државама које ЦПТ посећује још увек устаљена пракса и могу подразумевати и висок ризик од злостављања (в. и став 80). Слично томе, сваки затвореник који је учествовао у неком насилном инциденту унутар затвора требало би без икаквог одлагања да буде медицински преглед.

Записник настао након медицинског скрининга поменутог у ставу 73. треба да садржи: i) изјаве које је дотично лице дало, а које су релевантне за лекарски преглед (укључујући његов/њен опис сопственог здравственог стања, као и све наводе о злостављању), ii) потпун извештај о објективним налазима лекара заснованим на детаљном прегледу, и iii) запажања здравственог радника у вези са тачкама i) и ii), уз назнаку поклапања било којих навода и објективних налаза лекара. Записник такође треба да садржи резултате обављених додатних прегледа, детаљне закључке специјалистичких консултација, као и опис терапије пружене због повреда и свих других обављених поступака.

Евидентирање здравственог прегледа у случајевима трауматских повреда треба обављати на специјалном обрасцу предвиђеном у ту сврху, са шематским скицама тела на којима се могу означити трауматске повреде и које ће се чувати у здравственом досијеу лица лишеног слободе. Надаље, било би пожељно да се направе фотографије повреда, и те фотографије такође треба ставити у здравствени досије. Поред тога, потребно је водити засебан регистар повреда у коме ће се забележити све врсте уочених повреда.

ЦПТ придаје велики значај поштовању медицинске поверљивости у затворима и на другим местима лишена слободе. Сходно томе, на исти начин као и било који здравствени преглед притвореног лица, медицински скрининг описан у ставу 73. мора се обавити на месту где га немедицинско особље не може чути нити – осим ако дати здравствени радник у датом случају то изричито не затражи – нити видети. Тренутно овај захтев ни издалека није задовољен у свим државама које је ЦПТ посетио.⁹⁵

Делегација Комитета је уочила да је позитивно то што су све установе имале посебан регистар повреда, у који лекари треба да евидентирају повреде констатоване на затвореницима приликом пријема у затвор или током боравка у затвору. Међутим, повреде које се уоче на новопримљеним затвореницима и даље се описују на површан начин и лекари не изводе закључке у смислу компатибилности повреда са наводима притвореника о неадекватном поступању полиције.

Здравствени преглед новопримљених затвореника, а посебно у установама које представљају тачке уласка у затворски систем, има велики значај. Такав преглед је од суштинске важности, посебно за спречавање ширења преносивих болести, спречавање самоубиства и за тачно благовремено евидентирање повреда.

Комитет жели да нагласи да лекар треба да разговара са сваким новопримљеним затвореником на одговарајући начин и да изврши физички преглед што је могуће пре по пријему; осим у изузетним околностима, разговор/преглед треба да се обави на дан пријема, а посебно када су у питању притворски објекти. Такође, Комитет подсећа да затворске службе здравствене заштите могу значајно да допринесу спречавању неадекватног поступања према притвореницима и пре пријема и током боравка, помоћу систематског евидентирања повреда и да, по потреби, обезбеде информације за релевантне државне органе. Евиденција сачињена након здравственог прегледа треба да садржи:

i) опис изјава које је дало лице, а које су релевантне за здравствени преглед (укључујући његов/њен опис свог здравственог стања и све наводе о злостављању),

⁹⁵ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, пар. 71, 73, 74. и 76.

ii) потпун опис објективних лекарских налаза на основу темељног прегледа,
ii) запажања стручног здравственог радника с обзиром на i) и ii), при чему исти треба да
укаже на доследност између навода и објективних лекарских налаза.

Евиденција такође треба да садржи и резултате додатних обављених прегледа, детаљне закључке специјализованих консултација и опис прописаног лечења повреда и свих наредних спроведених процедура.

Евиденција о здравственом прегледу у случају трауматских повреда треба да буде сачињена на посебном обрасцу намењеном за ту сврху, са приказом тела у коју су уцртане трауматске повреде која ће се чувати у здравственом картону затвореника. Такође, било би пожељно да се повреде фотографишу и те фотографије би такође требало ставити у здравствени картон. Поред тога, треба водити посебан регистар повреда у који треба евидентирати све врсте повреда које се запазе.⁹⁶

ЦПТ узима у обзир побољшање квалитета медицинског прегледа притвореника који су наводно физички злостављани док су били у полицијском притвору и опис њихових повреда. Међутим, на основу својих запажања, Комитет понавља своју препоруку да записник састављен након медицинског прегледа увек треба да садржи:

- i. приказ изјава дате особе које су релевантне за лекарски преглед (укључујући његов / њен опис здравственог стања и све наводе о злостављању),
- ii. потпуни приказ објективних медицинских налаза заснованих на детаљном прегледу, и
- iii. запажања здравственог радника у светлу i) и ii), указујући на доследност свих изнетих навода и објективних медицинских налаза.

ЦПТ препоручује да се затворска управа Округног затвора у Београду, као и других затворских установа, подсети на њихову обавезу да обавесте надлежне тужилачке органе о свим случајевима новопримљених затвореника са повредама које указују на могуће злостављање полиције.⁹⁷

Здравствени преглед осуђеног врши се само у присуству здравственог радника, осим ако здравствени радник друкчије не затражи.⁹⁸

Лекар у заводу дужан је да води посебну евиденцију о повредама осуђених и обавештава управника завода о било ком знаку или индикацији да је према осуђеном примењено насиље. Лекар је дужан да у извештају о утврђеним повредама унесе и наводе осуђеног лица о начину настанка повреде, као и да изнесе своје мишљење о повезаности навода осуђеног и насталих повреда.⁹⁹

Непосредно после пријема у завод, а најкасније у року од 24 часа, лекар обавља здравствени преглед притвореника. На захтев притвореника или због уочених здравствених сметњи током пријема, преглед се обавља без одлагања.

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела притвореника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).

У случају да се приликом прегледа из става 1. овог члана утврди постојање телесних повреда, лекар је дужан да, у складу са Законом о извршењу кривичних санкција (у даљем тексту: Закон), о томе достави писмени извештај управнику завода.¹⁰⁰

⁹⁶ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 58. и 59.

⁹⁷ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 85.

⁹⁸ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 55/14 и 35/19), чл. 114. ст. 4; исто Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора ("Сл. гласник РС" 110/14 и 79/16), чл. 25. ст. 2.

⁹⁹ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 115. т. 6.

¹⁰⁰ Правилник о извршењу мере притвора ("Сл. гласник РС", бр. 132/14), чл. 12. ст. 1, 2. и 4.

Непосредно после пријема у завод, а најкасније у року од 24 часа, лекар обавља здравствени преглед осуђеног. На захтев осуђеног или због уочених здравствених сметњи током пријема, преглед се обавља без одлагања.

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела осуђеника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).¹⁰¹

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Ужице, први лекарски преглед лица лишених слободе по пријему у Завод ће се обављати најкасније у року од 24 часа од пријема и увек ће обухватати визуелни преглед комплетног тела лица.

Лекарски прегледи лица лишених слободе ће се обављати без присуства немедицинског особља. Уколико лекар из разлога безбедности затражи присуство припадника Службе за обезбеђење лекарском прегледу, прегледу ће присуствовати службеник обезбеђења који је истог пола као и прегледано лице и то тако да не може да чује разговор између лица и лекара. Присуство и разлог за присуство немедицинског особља ће се евидентирати у лекарском извештају.

Када је утврђено да лице лишено слободе има повреде, лекари ће у извештајима о обављеним прегледима:

- уносити детаљне и конкретне наводе лица о начину настанка повреда;
- повреде детаљно описивати, фотографисати и уцртавати у шему тела;
- дати своје мишљење о повезаности изнетих навода о начину настанка повреда и објективног налаза о повредама.

Лекар ће успоставити и водити евиденцију о свим повредама лица лишених слободе.

¹⁰¹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 12. ст. 1. и 2.